

**СПЕЦІАЛЬНІ ЗАХОДИ ЩОДО ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ****SPECIAL MEASURES TO COMBAT DOMESTIC VIOLENCE:
CHALLENGES AND DIRECTIONS OF THEIR SOLUTION**

Ковальова О.В., к.ю.н., с.н.с.,
професор кафедри адміністративної діяльності поліції
Одеський державний університет внутрішніх справ

Дубенко О.М., к.ю.н.,
т.в.о. заступника начальника управління логістики і матеріально-технічного забезпечення
Головне управління Національної поліції в Одеській області

Статтю присвячено висвітленню особливостей застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству. Звернуто увагу на проблемні питання під час їх практичної реалізації та запропоновано можливі шляхи їх вирішення як на нормативно-правовому, так і організаційному рівнях.

Підкреслено, що тимчасові заходи обмеження кривдника у користуванні житлом відповідно до термінового заборонного припису, обмежувального припису або обмежувальних заходів не є порушенням права власника кривдника, а є законним, суспільно необхідним та пропорційним втручанням держави, спрямованим на захист життя та здоров'я постраждалої особи. Запропоновано розробити та впровадити єдині стандарти підготовки всіх фахівців, які є представниками суб'єктів, уповноважених на здійснення діяльності у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, що сприятиме уніфікованому розумінню фахівцями витоків та сутності проблеми домашнього насильства та уникненню розбіжностей у тлумаченні законодавства в даній сфері.

Рекомендовано внести доповнення до законодавства щодо: визначення терміну та форми повідомлення кривдником про місце свого тимчасового перебування; наділення поліцейських повноваженнями застосовувати заходи поліцейського примусу у випадку відмови кривдника від добровільного виконання заходів тимчасового обмеження, покладених на нього обмежувальним приписом; визначення кола суб'єктів спеціальної підготовки фахівців з виконання програм для кривдників.

Наголошено на важливості забезпечення кожного поліцейського, який реагує на випадки домашнього насильства, нагрудною відеокамерою, за допомогою якої він/вона може зафіксувати обставини, враховуючи, які було прийнято рішення про винесення термінового заборонного припису за відсутності заяви постраждалої особи. Запропоновано розробити методичні рекомендації щодо змісту профілактичних бесід та інших форм профілактичної роботи поліцейських із кривдниками, які перебувають на профілактичному обліку, що сприятиме підвищенню ефективності профілактичної роботи та недопущенню повторних випадків домашнього насильства. Наголошено на важливості розроблення ефективних засобів контролю поліцейськими за дотриманням кривдником заходів тимчасового обмеження у разі винесення обмежувального припису. Запропоновано розглянути питання про можливість запровадження закордонного досвіду, зокрема використання електронних браслетів для кривдників та спеціальних електронних пристроїв для постраждалих осіб.

Ключові слова: домашнє насильство, спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству, терміновий заборонний припис, обмежувальний припис, профілактичний облік, направлення на програми для кривдників.

The article is devoted to highlighting the peculiarities of the application of special measures to combat domestic violence. Attention is paid to problematic issues during their practical implementation and suggested possible ways to solve them, both at the regulatory and organizational levels.

It is emphasized that temporary measures restricting the offender's use of housing in accordance with an urgent prohibition, restrictive order or restrictive measures are not a violation of the offender's right, but a lawful, socially necessary and proportionate state intervention to protect the life and health of the victim. It is proposed to develop and implement common training standards for all professionals who are representatives of entities authorized to carry out activities in the field of prevention and combating domestic violence, which will promote a unified understanding of the origins and nature of domestic violence and avoid differences in interpretation and prevention legislation, combating domestic violence.

It is recommended to make additions to the legislation on: determining the term and form of notification of the offender about the place of his temporary stay; empowering police officers to apply measures of police coercion in case the offender refuses to voluntarily perform the measures of temporary restriction imposed on him by a restrictive order; determining the range of subjects of special training of specialists in the implementation of programs for offenders.

The importance of providing every police officer who responds to cases of domestic violence with a chest video camera, with which he/she can record the circumstances, taking into account the decision to issue an urgent restraining order in the absence of a statement of the victim. It is proposed to develop methodological recommendations on the content of preventive talks and other forms of preventive work of police officers with offenders who are on preventive registration, which will help increase the effectiveness of preventive work and prevent recurrence of domestic violence. Emphasis was placed on the importance of developing effective means of police control over the offender's compliance with temporary restraint measures in the event of a restraining order. It is proposed to consider the possibility of introducing foreign experience, in particular the use of electronic bracelets for offenders and special electronic devices for victims.

Key words: domestic violence, special measures to combat domestic violence, urgent prohibition order, restrictive prescription, preventive accounting, referral to programs for abusers.

Проблема домашнього насильства потребує комплексного підходу до її вирішення. Саме тому законодавство у сфері запобігання та протидії домашньому насильству передбачає комплекс заходів, серед яких важливе місце займають спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству. Питанням їх застосування присвячений окремих розділ Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [1] (далі – Закон) та ряд підзаконних нормативно-правових актів. Ураховуючи те, що дані нормативно-правові акти були прийняті відносно нещодавно, виникають окремі проблемні питання під час їх практичного застосування.

Метою даної статті є визначення на підставі аналізу нормативно-правового забезпечення та узагальнення практики його реалізації проблемних питань у сфері застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству, а також вироблення пропозицій стосовно напрямів їх вирішення. Основою даного дослідження є нормативно-правові акти, які регламентують підстави та порядок застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству, результати моніторингу практики їх застосування, зокрема аналіз єдиного державного реєстру судових рішень, опитування поліцейських під час проходження ними курсів підвищення квалі-

фікації, а також власний практичний досвід поліцейської діяльності авторів статті.

Відповідно до законодавства до спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству належать: терміновий заборонний припис стосовно кривдника; обмежувальний припис стосовно кривдника; взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи; направлення кривдника на проходження програми для кривдників.

Порядок винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України закріплено Наказом МВС України від 01 серпня 2018 року № 654 [2]. Терміновий заборонний припис стосовно кривдника (далі – припис) вноситься строком до 10 діб у разі існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи з метою негайного припинення домашнього насильства, недопущення його продовження чи повторного вчинення. Припис може містити такі заходи: зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи; заборону на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи; заборону в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою. Ці заходи можуть бути застосовані всі разом або вибірково. Під час вирішення питання про винесення припису пріоритет надається безпеці постраждалої особи. Зазначена вимога поширюється також на місце спільного проживання (перебування) постраждалої особи та кривдника незалежно від їхніх майнових прав на відповідне житлове приміщення. Важливо, що якщо припис передбачає зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи, а кривдник відмовляється добровільно його залишити, поліцейські можуть в установленому чинним законодавством України порядку застосовувати поліцейські заходи примусу для виселення з житлового приміщення кривдника. При цьому доцільно прокоментувати поширену думку щодо можливого при цьому порушення права власності кривдника. Відповідно до Конституції України та норм міжнародного права право власності, зокрема й право кривдника на житло, не є абсолютним. Це означає, що за певних умов (законність, суспільна необхідність та пропорційність втручання) держава вправі обмежувати дане право. Слід підкреслити, що в даному випадку право власності кривдника не порушується, а тимчасово обмежується (пропорційність дотримана, адже обмежується право користування житлом, а не право власності на житло, обмеження встановлюється виключно на підставі оцінки ризиків, а встановлені заходи є тимчасовими) на передбачених законодавством підставах (тобто втручання держави є законним) у зв'язку з тим, що він порушив чи ймовірно може порушити право на життя чи здоров'я постраждалої особи (наявна суспільна необхідність – захист життя та здоров'я постраждалої особи).

Припис забезпечує для постраждалої особи час та можливість без зайвого тиску з боку кривдника звернутись до суду для отримання обмежувального припису, вирішити питання з працевлаштуванням, подальшим місцем проживання, можливим розлученням тощо. При цьому слід звернути увагу, що законодавство не передбачає умовою для винесення припису із зобов'язанням покинути місце спільного проживання (перебування) постраждалої особи наявність у кривдника іншого місця проживання. Поліцейські під час вирішення питання про винесення чи невинесення припису мають ставити в пріоритет саме безпеку постраждалої особи. Однак поліцейські мають побоювання, що в разі відсутності у кривдника іншого місця проживання його життя та здоров'я може піддатися небезпеці, що може викликати питання щодо обґрунтованості застосування поліцейськими припису. Деякі правоохоронці пропонують створити центри для тимчасового розміщення кривдників, що також сприятиме

можливості контролю за їхньою поведінкою. При цьому кривдники мають здійснювати оплату свого проживання в таких спеціалізованих центрах. Ця пропозиція є дискусійною та потребує подальшого дослідження з урахуванням закордонного досвіду та ретельної оцінки переваг та недоліків її можливого впровадження.

Згідно з чинним законодавством кривдник, стосовно якого винесено припис, котрий вказує, що він повинен залишити місце спільного проживання (перебування) з постраждалою особою, зобов'язаний повідомити про місце свого тимчасового перебування уповноважений підрозділ поліції за місцем учинення домашнього насильства. Повідомлення кривдника фіксується в спеціальному журналі. Неповідомлення кривдником про місце свого тимчасового перебування тягне за собою настання адміністративної відповідальності за ст. 173-2 КУпАП [3]. При цьому слід звернути увагу, що строк повідомлення кривдником про місце свого тимчасового перебування не визначений, тому притягнення його до адміністративної відповідальності можливе лише після закінчення терміну дії припису. Невизначеність терміну та форми повідомлення кривдником про місце свого тимчасового перебування є правовою прогалиною, яка потребує усунення шляхом внесення відповідних доповнень до законодавства. Існування даної прогалини може слугувати причиною уникнення відповідальності кривдником, а також унеможливає здійснення контролю за його поведінкою поліцейськими, що підвищує ризики для постраждалої особи.

Слід звернути увагу, що дія термінового заборонного припису припиняється в разі застосування до кривдника судом адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту або обрання щодо нього запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою в кримінальному провадженні. Особа, стосовно якої винесено терміновий заборонний припис, може оскаржити його у суді в загальному порядку, передбаченому для оскарження рішень, дій або бездіяльності працівників уповноважених підрозділів органів Національної поліції України. При цьому не врегульованим залишається питання: чи продовжує діяти терміновий заборонний припис під час його оскарження, чи ні. Якщо так, то, враховуючи строк, на який він вноситься, даний підхід вбачається недоцільним.

Важливо, що терміновий заборонний припис вноситься як за заявою постраждалої особи, так і за власною ініціативою працівником уповноваженого підрозділу органів Національної поліції України за результатами оцінки ризиків. Оцінка ризиків – це оцінювання ймовірності продовження чи повторного вчинення домашнього насильства, настання тяжких або особливо тяжких наслідків його вчинення, а також смерті постраждалої особи. Порядок проведення оцінки ризиків учинення домашнього насильства та форма оцінки ризиків домашнього насильства визначені Наказом Міністерства соціальної політики України та Міністерства внутрішніх справ України від 13.03.2019 року № 369/180 [4]. Оцінка ризиків проводиться поліцейськими під час реагування на випадки домашнього насильства, після чого поліцейський долучає форму оцінки ризиків учинення домашнього насильства до матеріалів, зібраних за фактом такого насильства. Фактори небезпеки/ризиків щодо вчинення домашнього насильства визначаються за результатами оцінки діянь кривдника і представлені у вигляді питань, на які відповідає поліцейський за результатами спілкування з постраждалою особою, та загальної оцінки ситуації вчинення домашнього насильства з метою виявлення ймовірності продовження чи повторного вчинення домашнього насильства, настання тяжких або особливо тяжких наслідків його вчинення, а також смерті такої особи.

У зв'язку з тим, що кожна окрема ситуація може мати унікальні чинники/обставини, не передбачені формою оцінки ризиків, які впливають на рівень небезпеки та ризик

летального випадку, пов'язаного з насильством, поліцейський на власний розсуд може оцінити рівень небезпеки як високий, якщо вважає, що постраждала особа перебуває в потенційно небезпечній ситуації, або яка може спричинити смерть особи або інші тяжкі наслідки. Залежно від визначеного рівня небезпеки, яка загрожує постраждалій особі, поліцейський приймає рішення щодо необхідності винесення припису стосовно кривдника. Слід відмітити прогресивність норми щодо можливості винесення за результатами оцінки ризиків припису за власною ініціативою поліцейським. Ця норма спрямована на захист постраждалих осіб, які через побоювання не наважуються звернутися за захистом та подати заяву. Однак дана норма практично не застосовується на практиці, оскільки поліцейські побоюються звинувачень їх у перевищенні службових повноважень. При цьому єдиним документом, на якому ґрунтується рішення поліцейського про винесення припису, є оцінка ризиків, яка не містить жодного підпису, крім самого поліцейського. Такі повноваження поліцейських потребують їх належної підготовки щодо якісної оцінки наявних ризиків домашнього насильства та відпрацювання відповідних навиків. Крім того, важливо, щоб кожен поліцейський мав нагрудну відеокамеру, за допомогою якої може зафіксувати обставини (наприклад, сліди ударів або удрушення на тілі постраждалої особи, розкидані або поламані меблі), враховуючи те, які він прийняв рішення про винесення припису за відсутності заяви постраждалої особи.

Винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника є підставою для поставлення кривдника на профілактичний облік. Порядок взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України визначений Наказом МВС України від 25.02.2019 року № 124 [5]. Так, уповноважений підрозділ органу Національної поліції України бере на профілактичний облік кривдника з моменту виявлення факту вчинення ним домашнього насильства на встановлений законодавством строк і проводить з ним профілактичну роботу з метою недопущення скоєння повторних фактів домашнього насильства, забезпечує контроль за поведінкою кривдника за місцем проживання/перебування, а також контроль за дотриманням вимог заходів тимчасового обмеження прав кривдника або покладенням на нього обов'язків шляхом щотижневого спілкування з кривдником, а в разі необхідності – з постраждалою особою за місцем проживання/перебування, навчання та/або місцем роботи, іншими місцями, які часто відвідують ці особи. Звертає на себе увагу той факт, що за наявності чіткого нормативного визначення підстав для постановки та зняття з профілактичного обліку, термінів перебування кривдників на ньому, при цьому відсутні методичні рекомендації щодо змісту профілактичних бесід та інших форм профілактичної роботи. На нашу думку, розроблення таких методичних рекомендацій сприятиме підвищенню ефективності профілактичної роботи з кривдниками та недопущенню повторних випадків домашнього насильства.

Таким чином, до повноважень поліції віднесено застосування двох із чотирьох спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству. Інші два – обмежувальний припис та направлення на програми для кривдників – це компетенція суду.

Особливості розгляду судом справ про видачу і продовження обмежувальних приписів визначені в Главі 13 Розділу IV Цивільного процесуального кодексу України [6]. Так, обмежувальним приписом визначаються один чи декілька таких заходів тимчасового обмеження прав кривдника або покладення на нього обов'язків: заборона перебувати в місці спільного проживання (перебування) з постраждалою особою; усунення перешкод у корис-

туванні майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності або особистою приватною власністю постраждалої особи; обмеження спілкування з постраждалою дитиною; заборона наблизитися на визначену відстань до місця проживання (перебування), навчання, роботи, інших місць частого відвідування постраждалою особою; заборона особисто та через третіх осіб розшукувати постраждалу особу, якщо вона за власним бажанням перебуває в місці, невідомому кривднику, переслідувати її та в будь-який спосіб з нею спілкуватися; заборона вести листування, телефонні переговори з постраждалою особою або контактувати з нею через інші засоби зв'язку особисто та через третіх осіб. Відповідні обмежувальні приписи можуть бути винесені судом строком до 6 ти місяців. При цьому термін розгляду заяви про видачу обмежувального припису – 72 години.

Вбачається за доцільне здійснити узагальнений огляд судової практики щодо винесення обмежувального припису та розробити рекомендації для уніфікації судової практики з даного питання, оскільки причини відмови у видачі обмежувального припису доволі часто пов'язані з відсутністю належного розуміння суддями сутності та витоків проблеми домашнього насильства, наявних рішень Європейського Суду з прав людини в окреслених питаннях. Так, наприклад, таким, що суперечить ідеології сучасного законодавства з питань запобігання та протидії домашньому насильству, виглядає обґрунтування суддею відмови накладення на кривдника приписом такого тимчасового обмеження, як заборона перебувати в місці спільного проживання (перебування) з постраждалою особою: «У разі задоволення заяви ОСОБА_1 та заборони ОСОБА_2 перебувати в місці спільного проживання, як того просить заявник, ОСОБА_2 може залишитися без місця для проживання, що суд не може допустити» [7]. Це також свідчить про важливість відповідної підготовки суддів з питань запобігання та протидії домашньому насильству. На нашу думку, доцільно розробити та впровадити єдині стандарти підготовки всіх фахівців, які є представниками суб'єктів, уповноважених на здійснення діяльності у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Це сприятиме уніфікованому розумінню фахівцями витоків та сутності проблеми домашнього насильства та уникненню розбіжностей у тлумаченні законодавства та у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Наступний виклик пов'язаний з тим, що про видачу обмежувального припису кривднику суддя у встановлений законом строк (1 доба) має поінформувати по-перше, уповноважені підрозділи органів Національної поліції України для взяття кривдника на профілактичний облік, а, по-друге, районні, районні в містах Києві і Севастополі державні адміністрації та виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад за місцем проживання (перебування) постраждалої особи. Враховуючи неукомплектованість судів та завантаженість суддів, такі повідомлення, за свідченнями поліцейських, надходять або із запізненням, або взагалі не надходять. Це зумовлює необізнаність поліцейських про факт винесення обмежувального припису та неможливість належного здійснення контролю за дотриманням кривдником заходів тимчасового обмеження. Адже відповідно до Закону саме поліція здійснює контроль за виконанням кривдниками всіх спеціальних заходів протидії домашньому насильству протягом строку їх дії. Тому постає питання про вироблення ефективних засобів такого контролю. Наприклад, у Румунії та Австрії для контролю за виконанням кривдником обмеження щодо наближення до постраждалої особи використовують електронні браслети для кривдників та спеціальні електронні пристрої для постраждалих осіб, які надсилають інформацію про наближення кривдника. Для притягнення кривдника до кримінальної відповідальності за порушення обмежувального при-

пису (ст. 390-1 КК України [8]) поліцейським необхідно зібрати докази, а це доволі проблематично, якщо, наприклад, постраждала заявляє, що кривдник наблизився до неї ближче ніж на 100 метрів у супереч обмеженню відповідно до припису, а інших доказів, крім свідчень постраждалої, немає. Крім того, сучасним викликом є примусове виконання кривдником заходів тимчасового обмеження у випадку, якщо він відмовляється виконувати їх добровільно. Наприклад, якщо кривдник відмовляється виконувати обмеження щодо заборони перебувати в місці спільного проживання (перебування) з постраждалою особою, поліцейські можуть порушити кримінальне провадження за ст. 390-1 КК України, однак при цьому застосувати до кривдника заходи поліцейського примусу, як у випадку термінового заборонного припису, поліцейські не уповноважені. Виконання судових рішень – це компетенція виконавчої служби, в якій при цьому відсутні нормативно встановлені рекомендації щодо забезпечення виконання обмежувальних приписів. Порушення кримінального провадження в даному випадку також не є гарантією досягнення мети обмежувального припису – ізоляції кривдника від постраждалої особи для забезпечення її безпеки. Для подолання даного виклику вкрай необхідним є внесення доповнень до законодавства та наділення або виконавчої служби додатковими повноваженнями, або поліцейських повноваженнями застосовувати заходи поліцейського примусу у випадку відмови кривдника від добровільного виконання заходів тимчасового обмеження, покладених на нього обмежувальним приписом.

Найбільш декларативним на тепер залишається такий спеціальний захід щодо протидії домашньому насильству, як направлення на програму для кривдників. Відповідно до ст. 39-1 КУпАП, у разі вчинення домашнього насильства суд під час вирішення питання про накладання стягнення про адміністративне правопорушення має право одночасно вирішити питання про направлення особи, яка вчинила домашнє насильство, на проходження програми для кривдника [3]. Так само відповідно до ст. 91-1 КК України в інтересах потерпілого від злочину, пов'язаного з домашнім насильством, одночасно з призначенням покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, або звільненням від кримінальної відповідальності чи покарання з підстав, передбачених КК України, суд може застосувати до особи, яка вчинила домашнє насильство, один або декілька обмежувальних заходів, відповідно до якого (яких) на засудженого може бути покладений обов'язок пройти програму для кривдника [8]. Крім того, рішення про направлення кривдника на проходження програми для кривдників може бути прийняте під час розгляду судом справи про видачу обмежувального припису. Кривдник, який умисно ухилятиметься від проходження програми для кривдників, несе кримінальну відповідальність за ст. 390-1 КК України.

На тепер судді нечасто застосовують механізм направлення кривдників на програми через ряд причин: 1) невідомість суддів про надані їм повноваження; 2) відсутність програм для кривдників; 3) відсутність фахівців для реалізації програм для кривдників. При цьому нам імпонує підхід суддів, які, незважаючи на відсутність програм для кривдників, все ж таки направляють кривдників на проходження таких програм і зазначають у своєму рішенні про обов'язок забезпечити можливість їх проходження органам місцевого самоврядування (наприклад, у рішенні Приморського районного суду м. Одеси від 31 липня 2018 року у справі № 522/13440/18 зазначено: «Напра-

вити ОСОБА_2 на проходження програми для кривдників, забезпечивши виконання програми Одеської міської раді строком 1 рік» [9]). Такі рішення судів є важливим поштовхом для місцевої влади виконати покладений на них Законом обов'язок щодо організації діяльності програм для кривдників. Так, відповідно до ч. 1 ст. 28 Закону суб'єктами, відповідальними за виконання програм для кривдників, є місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування [1]. Слід зазначити, що представники органів місцевої влади часто скаржаться на складність підбору фахівців, які реалізовуватимуть програми для кривдників. Так, відповідно до Наказу Мінсоцполітики України від 01 жовтня 2018 року № 1434 [10] такими фахівцями можуть бути виключно психолог, психотерапевт або психіатр, які представляють суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Слід зазначити, що коло таких суб'єктів суттєво розширене чинним законодавством і визначено в ст. 6 Закону. Враховуючи спеціалізацію суб'єктів, це можуть бути представники переважно або служб підтримки постраждалих осіб, або закладів освіти, або закладів охорони здоров'я. Як правило, органи місцевого самоврядування бажають створити дані програми при центрі соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, в яких не завжди серед співробітників є психологи. Однак при цьому слід урахувати, що до виконання таких програм можуть бути залучені фахівці за відповідним договором. Наприклад, у м. Арциз Одеської області за договором до реалізації програм для кривдників залучена врач-психіатр місцевої лікарні. Більш того, і сам кабінет для проходження програм для кривдників із відповідним дотриманням заходів безпеки (зокрема, обладнання «тривожною» кнопкою) розташований на базі цієї лікарні.

Додатковим викликом є те, що Закон (ч. 5 ст. 28) вимагає, щоб ці фахівці пройшли відповідне навчання, а наказ Мінсоцполітики України від 01 жовтня 2018 року № 1434 [10] деталізує: спеціальну підготовку, перепідготовку, курси підвищення кваліфікації. І тут думки експертів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству розходяться. Одні вважають, що таким навчанням можна вважати тренінгові курси підготовки, які здійснюються за сприяння неурядових організацій, зокрема ОБСЄ. Інші наполягають на тому, що це мають бути виключно освітні програми, які передбачають отримання свідоцтва державного зразка. На нашу думку, дане питання має бути вирішення шляхом надання відповідних роз'яснень Мінсоцполітики України, яке є координатором реалізації законодавства у сфері запобігання та протидії домашньому насильству на загальнодержавному рівні.

Крім того, слід звернути увагу, що іноді представники органів місцевої влади зауважують на те, що у них відсутні направлення кривдників суддями на проходження програм, виправдовуючи цим відсутність таких програм. Однак у такому випадку важливо звернути увагу на ч. 7 ст. 28 Закону, відповідно до якої кривдник повинен мати можливість відвідувати програму для кривдників за власною ініціативою на добровільній основі [1]. Отже, ця думка є такою, що суперечить чинному законодавству.

Звичайно, в даній статті розглянути не всі сучасні виклики нормативно-правового забезпечення та практичної реалізації спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству. Дане питання потребує подальшого дослідження з метою забезпечення дієвості спеціальних засобів та ефективності державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07 грудня 2017 року № 2229-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 20.07.2020).
2. Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 01 серпня 2018 року № 654. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0965-18#Text> (дата звернення: 20.07.2020).

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 20.07.2020).
4. Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства : Наказ Міністерства соціальної політики України та Міністерства внутрішніх справ України від 13 березня 2019 року № 369/180. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0333-19#Text> (дата звернення: 20.07.2020).
5. Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 25 лютого 2019 року № 124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0270-19#Text> (дата звернення: 20.07.2020).
6. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 20.07.2020).
7. Рішення Приморського районного суду м. Одеси від 16 січня 2019 року у справі № 522/513/19 / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79229900> (дата звернення: 20.07.2020).
8. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 року / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 20.07.2020).
9. Рішення Приморського районного суду м. Одеси від 31 липня 2018 року у справі № 522/13440/18 / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75598605> (дата звернення: 20.07.2020).
10. Про затвердження Типової програми для кривдників: Наказ Міністерства соціальної політики України від 01 жовтня 2018 року № 1434. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1222-18#Text> (дата звернення: 20.07.2020).